

© gaej - Fotolia.com

Iran

Przewodnik po rynku

İRAN - PRZEWODNIK PO RYNKU

© PAIH S.A.

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny.
Została opracowana na podstawie informacji uznanych za wiarygodne
i nie stanowi wykładni ani opinii prawnej.

PAIH S.A. nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania
zamieszczonych w niniejszej publikacji informacji oraz za możliwe
konsekwencje jakichkolwiek działań podjętych w oparciu o te informacje.

Wydawca: Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.

ISBN 978-83-62132-89-8

Warszawa, październik 2018 r.

Spis treści

I.	Podstawowe informacje o kraju	5
II.	Ustrój polityczny.	7
III.	Podstawowe informacje gospodarcze.	10
IV.	Główne bogactwa naturalne.	15
V.	Główne sektory gospodarki	16
VI.	Infrastruktura transportowa.	17
VII.	Formy prowadzenia działalności gospodarczej	21
VIII.	System podatkowy w Iranie	23
IX.	Uczestnictwo w wielostronnych organizacjach i porozumieniach o charakterze ekonomicznym	25
X.	Dwustronna współpraca gospodarcza między Polską i Iranem	29
XI.	Eksport / import – uwarunkowania	32
XII.	Zachęty / bariery	35
XIII.	Kultura biznesowa	38
XIV.	Przydatne kontakty.	42

I. Podstawowe informacje o kraju

Iran - pełna nazwa Islamska Republika Iranu - kraj położony jest w Azji Południowo-Zachodniej nad Morzem Kaspijskim, Zatoką Perską i Omańską. Od Półwyspu Arabskiego Iran oddzielony jest wąską cieśniną Ormuz. Linia brzegowa Iranu wynosi 3 180 km. Kraj jest w swej przeważającej części krajem wyżynnym i górzystym. Graniczy z: Irakiem (1 458 km), Turcją (499 km), Azerbejdżanem (611 km), Armenią (35 km), Turkmenistanem (992 km), Afganistanem (936 km) i Pakistanem (909 km). Iran zajmuje 17. pozycję na świecie pod względem rozległości zajmowanego obszaru - powierzchnia całkowita wynosi 1 648 195 km². Pod względem liczby ludności Iran zajmuje 18. miejsce na świecie. Według danych z 2015 r. liczba ludności wynosi 78 285 000, a gęstość zaludnienia 48 osób/km².

Podział na narody i grupy etniczne wygląda w Iranie następująco:

Persowie 65%, Azerowie 16%, Kurdowie 7%, Lurowie 6%, Arabowie 2%, Beludżowie 2% oraz pozostałe 2%.

Główne ośrodki miejskie to Teheran (stolica, 8,1 mln mieszkańców, 12,1 mln w strefie metropolitarnej), Isfahan (3,4 mln), Maszhad (3 mln), Tabriz (1,6 mln), Karadż (1,4 mln), Sziraz (1,2 mln).

Język urzędowy: perski

Iran podzielony jest na 31 Ostanów (prowincji / województw):

Markazi, Gilan, Mazandaran, Azerbejdżan Wschodni, Azerbejdżan Zachodni, Kermanszah, Chuzestan, Fars, Kerman, Chorasane Razawi, Isfahan, Sistan i Beludżystan, Kurdystan, Hamadan, Czahar Mahal wa Bachtijari, Lorestan, Ilam, Kohgiluje wa Bujerahmed, Buszer, Zandżan, Semnan, Jazd, Hormozgan, Teheran, Ardabil, Kom, Kazwin, Golestan, Chorasane Północny, Chorasane Południowy, Alborz.

Ostany dzielą się na podprowincje (powiaty) zwane Szahrestan, które dzielą się z kolei na gminy miejskie zwane bachsz i wiejskie zwane dahestan.

W Iranie znajdują się ponad 260 uczelni wyższych, w tym uniwersytety, politechniki, szkoły wyższe, szkoły zawodowe oraz akademie.

II. Ustrój polityczny

Islamska Republika Iranu została proklamowana w wyniku sukcesu rewolucji islamskiej. Zgodnie z konstytucją z 1979 r. (modyfikowaną w 1989 r.) Iran jest tzw. Republiką Islamską. Przyjęty ustrój posiada elementy nowoczesnej demokracji opierającej się na zasadzie trójpodziału władzy:

- Władza wykonawcza: Prezydent (obecnie: Hasan Rouhani), Rząd oraz Najwyższa Rada Bezpieczeństwa Narodowego. Prezydent, zgodnie z Konstytucją, jest odpowiedzialny przed Narodem, Najwyższym Przywódcą i Islamskim Zgromadzeniem Konsultatywnym.

- Władzę ustawodawczą sprawuje Islamskie Zgromadzenie Konsultatywne, którego 290 członków wybieranych jest w powszechnym i tajnym głosowaniu na czteroletnią kadencję. Nad zgodnością uchwalonych przez Parlament ustaw z zasadami Islamu czuwa Rada Strażników Konstytucji, złożona z 12 teologów i prawników. Do rozstrzygania ewentualnych sporów pomiędzy Parlamentem i Radą Strażników Konstytucji powołana została Rada Arbitrażowa, której orzeczenia mają charakter ostateczny. Ostatnie wybory do Islamskiego Zgromadzenia Konsultatywnego miały miejsce 26 lutego 2016 roku. W Parlamencie spośród 290 reprezentantów zasiada 17 kobiet oraz 14 przedstawicieli mniejszości religijnych.

- Władza sądownicza sprawowana jest przez niezależne sądy nad którymi pieczę sprawuje Zwierzchnik Sądownictwa. Powołani sędziowie orzekają na podstawie obowiązującego prawa, które wzorowane jest na religijnym prawie szariat. Oznacza to m.in., że Kodeks cywilny musi być zgodny z ideą i wartościami islamu (islam szyicki), a w przypadku wątpliwości, sędziowie muszą orzekać zgodnie z prawem religijnym.

Największym autorytetem Islamskiej Republiki Iranu jest Najwyższy Przywódca, nazywany też Najwyższym Prawnikiem Muzułmańskim,

wybierany dożywotnio przez tzw. Zgromadzenie Ekspertów. Obecnie Najwyższym Przywódcą jest Ali Chamenei, wyłoniony przez Zgromadzenie jako następcę myśli i polityki Ajatollaha Chomeiniego (lidera rewolucji islamskiej 1979r.). Zgromadzenie Ekspertów tworzy 88 osób, wyłonionych w wyborach powszechnych na 8-letnią kadencję.

Chociaż Zgromadzenie Ekspertów ma możliwość kontrolowania działań Najwyższego Przywódcy Iranu, w praktyce sprawuje on władzę absolutną w kraju. Podlega mu także Irańska Gwardia Rewolucyjna (tzw. Pasdaran) - specjalna jednostka stojąca ponad Armią Iranu, posiadająca własne dowództwo, budżet, sprzęt i niezależność od struktur administracji sił zbrojnych. Poza zwierzchnictwem nad Korpusem Pasdaran, Najwyższy Przywódca jest zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Iranu.

Obecne Zgromadzenie Ekspertów rozpoczęło swoją kadencję w maju 2016 roku. Jego przewodniczącym jest Ahmad Dżannati.

W świetle ostatnich wydarzeń politycznych (czerwiec 2018), Iran przechodzi kryzys ze względu na nasilający się konflikt ze Stanami Zjednoczonymi. W 2015 roku na bazie podpisanego porozumienia nuklearnego (Joint Comprehensive Plan of Action - JCPOA), Islamska Republika Iranu zgodziła się ograniczyć swój program nuklearny i poddać go kontroli pracownikom Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej w zamian za zniesienie sankcji. 14 lipca 2015 roku w Wiedniu zostało zawarte porozumienie nuklearne pomiędzy Iranem a sześcioma mocarstwami - w tym pięcioma nuklearnymi i równocześnie stałymi członkami Rady Bezpieczeństwa ONZ: USA, Rosją, Wielką Brytanią, Francją i Chinami oraz Niemcami. Dodatkową stroną porozumienia jest Unia Europejska.

W styczniu 2016 roku Unia Europejska i Stany Zjednoczone zniosły szereg międzynarodowych ograniczeń wobec Iranu o charakterze gospodarczym i finansowym, wprowadzonych przed 2015 rokiem wskutek zaangażowania Iranu w rozwój programu nuklearnego (2007-2015). Dzięki zniesieniu części sankcji Iran odzyskał dostęp do międzynarodowych rynków finansowych oraz stał się atrakcyjnym partnerem do współpracy handlowej dla firm zagranicznych.

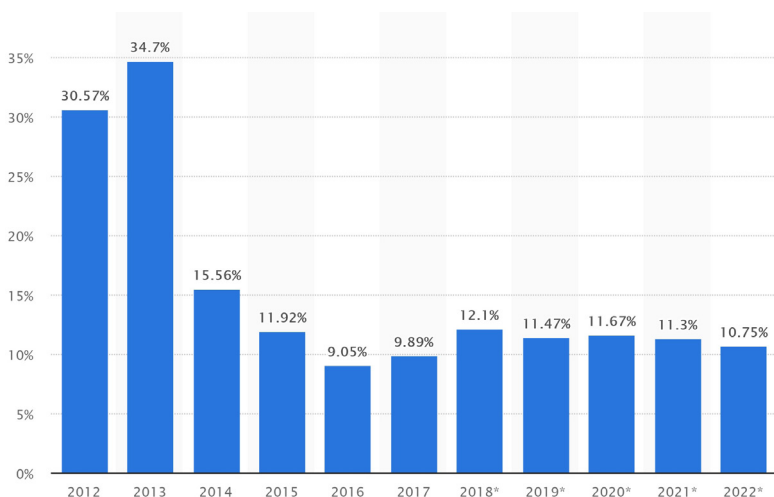
8 maja 2018 roku Prezydent Donald Trump ogłosił wycofanie się Stanów Zjednoczonych z porozumienia. Prezydent USA uważa, że irański rząd prowadzi agresywną politykę regionalną (zwłaszcza w w Syrii, Iraku i Jemenie), wspierając terroryzm w regionie. Jednocześnie USA zagroziły bardzo uciążliwymi sankcjami, które mają na celu osłabienie irańskiej gospodarki. W maju 2018 roku, Stany Zjednoczone przygotowały nową umowę, na której znajduje się 12 punktów z żądaniami. Punkty te obejmują m.in.:

- oddanie pod kontrolę Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej wszystkich obiektów nuklearnych łącznie z bazami wojskowymi;
- zakaz produkcji wzbogaconego uranu i plutonu przez Iran;
- zamknięcie fabryk wytwarzających ciężką wodę dla reaktorów jądrowych w Iranie;
- zakaz prac nad rakietami balistycznymi i wspierania organizacji zbrojnych w Palestynie, Libanie, Syrii, Iraku i Jemenie;
- wycofanie irańskich wojsk z misji zagranicznych. Iran musiałby oficjalnie zrezygnować z walki o wpływy na Bliskim Wschodzie.

III. Podstawowe informacje gospodarcze / PKB, inflacja

Wskaźnik poziomu inflacji Iranu (prognozy do 2022 roku - oficjalne dane Centralnego Banku Iranu):

Źródło: <https://www.statista.com/statistics/294320/iran-inflation-rate/>

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PKB PPP (w mld USD)	1.321	1.296	1.391	1.401	1.576	1.631
PKB na 1 mieszkańca (USD)	16.900	16.600	17.700	17.600	19.600	20.000
PKB (wzrost w %)	-6,6	-1,9	+4,3	-1,6	+12,5	+3,5
Deficyt budżetowy (% PKB)	b.d.	b.d.	-0,7	-3,5	-1,6	-2,1
Dług publiczny (% PKB)	b.d.	13,2	11,0	11,4	13,4	14,2
Inflacja (w %)	27,1	39,3	15,8	13,7	9,0	10,5
Bezrobocie (w %)	15,5	10,4	11,2	10,5	12,5	12,4
Rezerwy dewizowe (mld USD)	b.d.	108,0	93,9	110,0	133,7	132,6

Zadłużenie zagraniczne (w mld USD)	b.d.	10,63	10,17	5,35	8,20	10,56
Eksport towarów (w mld USD)	90,22	93,02	95,71	64,60	83,98	91,99
Import towarów (w mld USD)	67,0	60,05	61,25	52,42	63,14	70,53
Bezp. inwestycje zagr. w Iranie (w mld USD)	b.d.	40,36	43,50	43,05	46,02	50,33
Inwestycje bezp. Iranu za granicą (w mld USD)	b.d.	3,725	4,045	4,097	4,656	5,226

Źródło: CIA Word Factbook

Iran posiada drugą co do wielkości populację w regionie wynoszącą ponad 82 mln osób (2017).

W szczytowym okresie sankcji nałożonych na Iran w latach 2011-2014, dochód na głowę mieszkańca w tym kraju obniżył się o ponad 20%. W pewnym momencie wartość irańskiego riala spadła o niemal 80%, doszło do niebotycznych wzrostów cen podstawowych produktów spożywczych, a irańska gospodarka weszła na drogę hiperinflacji.

Od II połowy lat 70-tych XX wieku, Iran posługiwał się dwupoziomym rynkiem wymiany walut – oficjalny kurs komercyjny dla importu i zatwierdzonych transakcji walutowych oraz wolną stopę niekomercyjną dla innych transakcji (tzw. kurs wolnorynkowy).

Spadek PKB wyniósł 5,8% za rok 2012 oraz 1,7% za rok 2013, bezrobocie oszacowane przez Bank Światowy pozostało na poziomie ok. 18-20%. Pod koniec 2012 roku waluta irańska zaczęła tracić na wartości po kilka-naście procent dziennie. Wywołało to wtedy masowe protesty Irańczyków obwiniających za to władze. Za jednego dolara trzeba było zapłacić 29 600 riali, a po paru dniach już 40 000 riali, co spowodowało, że rial stał się najsłabszą walutą na świecie. W ciągu jednego roku stracił on na wartości około 80 procent. Według szacunków analityków stopa inflacji sięgała wtedy 50-60 procent miesięcznie, co świadczyło o hiperinflacji. Czynniki, które napędzały inflację były m.in:

- nałożone sankcje gospodarcze (na kupno towarów irańskich oraz sprzedaż towarów do Iranu);
- embargo na zakup irańskiej ropy;

- brak pieniędzy na import produktów.

W 2013 r. stopa inflacji wyniosła zawrotny poziom 31%. Sankcje gospodarcze zmniejszyły przede wszystkim przychody Iranu z tytułu sprzedaży/eksportu ropy naftowej - głównego bogactwa kraju. Prezydentowi Rouhaniemu udało się co prawda ograniczyć wzrost cen do około 10% z (40% za jego poprzednika Prezydenta M. Ahmadineżada), ale nie przywróciło to poziomowi ceny niektórych produktów.

W 2014 roku, kiedy świat obieła wiadomość o rozpoczęciu negocjacji Iranu z krajami Unii Europejskiej i USA, PKB wzrosło o 3%, a inflacja spadła o połowę. W 2015 r. PKB Iranu podskoczyło o kolejne 1,4%. Wtedy to prezydent Hassan Rouhani postanowił zawrzeć porozumienie ws. programu jądrowego. Iran nadal zmagał się z wysoką inflacją i bezrobociem, szczególnie wśród młodych obywateli. Jednak zniesienie sankcji ekonomicznych miało przyspieszyć tempo irańskiego wzrostu gospodarczego poprzez zniesienie ograniczeń eksportu ropy, przyciągnięcie większych ilości zagranicznego kapitału oraz zakończenie okresu izolacji krajowych banków od globalnego systemu finansowego. Tymczasowe i częściowe zniesienie sankcji w 2014 r. pozwoliło gospodarce zanotować odbicie.

Porozumienie nuklearne z Iranem zostało podpisane w lipcu 2015 roku, a weszło w życie na początku 2016 roku. Jednoznacznie i zdecydowanie pobudziło to gospodarkę. Tempo wzrostu PKB Iranu wzrosło do 6,5%, (przede wszystkim dzięki zwiększeniu sprzedaży i eksportu ropy).

W 2017 roku nastąpiło spowolnienie wzrostu gospodarczego do 3,3%, głównie ze względu na niewystarczające reformy ze strony Iranu, które miały w założeniach stymulować gospodarkę poprzez przyciąganie zagranicznych inwestycji i kapitału do kraju. Nie bez znaczenia był także fakt, że Iran w roku 2017 osiągnął maksymalne możliwości poziomu wydobycia ropy. W wymianie handlowej z zagranicą Iran od lat notuje dodatnie saldo obrotów (25,4 mld USD w 2016 r.). Wzrost PKB wyniósł 4,28%, a inflacja wynosiła ok. 9-12%.

W 2018 roku inflacja szacowana jest na ok. 12%. Od lutego 2018 roku irański rial znacznie się osłabił. Powodem tego było przede wszystkim:

- brak kontroli Centralnego Banku Iranu nad procedurami wymiany waluty,

- spekulacje prywatnych właścicieli tzw. *sarrafi* (exchange office), którzy w I połowie marca 2018 (tuż przed irańskim okresem wakacyjnym), sztucznie zawyżyli wartości sprzedaży USD i EUR,

- decyzja o wycofaniu się USA z porozumienia nuklearnego z dnia 8 maja 2018 roku.

Od tego czasu władze Iranu oraz Centralny Bank Iranu (CBI) podejmują próby powstrzymania dalszego spadku wartości waluty. Już 10 kwietnia, po nadzwyczajnym posiedzeniu rządu i przedstawicieli CBI ustalono:

- zawieszenie licencji tzw. *sarrafi* (exchange office) w celu zamknięcia wolnego rynku walut (licencje na specjalnych warunkach odwieszono 7 sierpnia 2018).

- ustalono jeden, rządowy kurs riala na wszelkie transakcje pieniężne (import, eksport itp.). Kurs ustalono na poziomie: 42 000 IRR za USD oraz 52 000 IRR za EUR.

Centralny Bank Iranu ogłosił, że urzędnicy zdecydowali się przyspieszyć zmianę dolara na euro w transakcjach międzynarodowych. Niestety, brytyjski dziennik „The Guardian” podał, że obecnie dostęp do dewiz w Iranie dramatycznie się skurczył. Szacuje się, że tylko 5 proc. zagranicznych walut w Iranie ma postać banknotów wymienianych w bankach i na giełdzie. Reszta jest dostępna w postaci specjalnych kredytów dla biznesu.

Obecnie rząd irański dąży do unifikacji kursu walutowego (wyrównanie kursów rządowego z wolnorynkowym i stworzenie jednego, ogólnego, oficjalnego kursu). Jeśli te kroki się powiodą, a następnie uda się utrzymać tę stopę, będzie to prawdziwe osiągnięcie, które pod wieloma względami przywróci częściową stabilizację finansową w kraju.

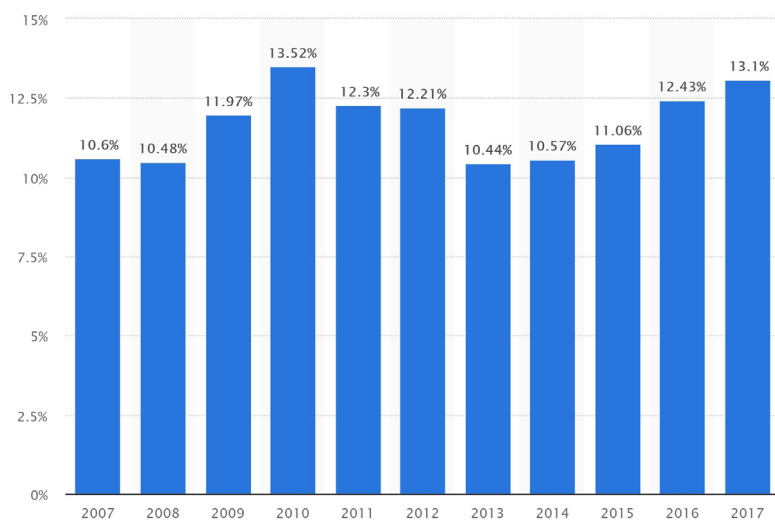
W eksporcie z Iranu w 2016 r. największy udział przypadła na ropę naftową, wyroby chemiczne i petrochemiczne, rudy metali, a także owoce i orzechy oraz cement. Głównym partnerem eksportowym Iranu są Chiny, na które przypada ok. 22,2% eksportu, w dalszej kolejności są: Indie (9,9%), Turcja (8,4%), Japonia (4,5%).

W imporcie do Iranu w 2016 r. dominowały: zaopatrzenie dla przemysłu, środki do produkcji, trwałe dobra konsumpcyjne, artykuły żywnościowe i usługi techniczne. Głównym importerem były Zjednoczone Emiraty Arabskie na które przypada 39,6% całości importu, a ponadto: Chiny (22,4%), Korea Południowa (4,7%) i Turcja (4,6%).

(Eksport i import Iranu z Unią Europejską zostanie omówiony w dalszej części raportu).

Na irańskim rynku pracy obserwowany jest wysoki poziom bezrobocia od 2014 roku. Tempo tworzenia miejsc pracy nie nadąża za znacznym napływem osób na rynek pracy. Ilość napływających pracowników to ok. pół miliona rocznie w perspektywie najbliższych 5 lat. Według prognoz MFW w 2017 roku nastąpi stabilizacja sytuacji na rynku pracy i stopa bezrobocia osiągnie poziom 12,5%, taki sam jak zanotowany w 2016 roku wobec 11,0% w 2015 roku. Bezrobocie kobiet jest na wysokim poziomie (około 20%) i osób młodych (ok. 30%). Obserwowane jest stopniowe zwiększenie aktywności zawodowej, ale wciąż jednak stopa partycypacji kobiet pozostaje niska.

Stopa bezrobocia w Iranie w latach 2007-2017

Źródło: <https://www.statista.com/statistics/294305/iran-unemployment-rate/>

IV. Główne bogactwa naturalne

Na terytorium Iranu można znaleźć duże zasoby bogactw naturalnych. W Iranie znajduje się aż 7% światowych złóż surowców mineralnych, których wartość jeszcze przed ich dokładnym zbadaniem wyceniono na 750 miliardów dolarów. Iran ma bardzo dobry dostęp do surowców energetycznych, tj. ropy i gazu ziemnego. Iran był pierwszym państwem na Bliskim Wschodzie, na terenie którego odkryto ropę naftową. Miało to miejsce w 1901 roku (koncesja D'Arcy-ego z 1902 roku). Dysponując 157 miliardami baryłek ropy, kraj ten posiada aż 9% jej udokumentowanych zasobów światowych, co daje mu drugie miejsce w regionie tuż za Arabią Saudyjską.

Jednak to nie ropa naftowa, a gaz ziemny jest surowcem, który całkowicie odmienił sytuację Iranu. Kraj ten już teraz ma do swojej dyspozycji aż 18% globalnych zasobów gazu, dzieląc największe na świecie pole gazonośne z Katarzem. Iran posiada jeszcze trzy dodatkowe pola gazowe. Wszystkie znajdują się w granicach jego wód terytorialnych i czekają na rozpoczęcie eksploatacji.

Na liście bogactw naturalnych znajdują się również m.in. cynk, węgiel, chrom, mangan, siarka, miedź, rudy żelaza, uran i ołów.

Mimo wielu bogactw naturalnych Iran nie wykorzystuje swojego potencjału ekonomicznego. Kontrowersyjne założenia polityki zagranicznej, nieuzasadnione wydatki i słabe zarządzanie oraz izolacja Iranu na arenie światowej sprawiają, że do kraju napływa bardzo mała liczba inwestycji. Z powodu izolacji i odłączenia irańskiego systemu bankowego od międzynarodowego systemu transakcji, gospodarka boryka się z problemem braku finansowania.

Podpisując porozumienie jądrowe w 2015 roku, Iran miał nadzieję w okresie 2015-2022 pozyskać finansowanie w wysokości 185 miliardów dolarów z samego tylko sektora energetycznego. Niestety, wystąpienie USA z porozumienia nuklearnego w dniu 8 maja 2018 w sporej mierze przekreśliło tą szansę.

V. Główne sektory gospodarki

Jak wspomniano wcześniej, gospodarka Iranu opiera się przede wszystkim na sprzedaży i eksporcie surowców naturalnych: ropy, gazu oraz wszelkich produktów pochodnych tych branż. Niestety, utrzymanie poziomu wydobycia oraz potencjalnego zwiększenia, wymaga wymaga poniesienia nowych nakładów inwestycyjnych - zarówno w sektorze naftowym, jak i sektorze gazu ziemnego.

W dalszej kolejności trzonem gospodarki są sektory: produkcji nawozów sztucznych, produkcji tekstyliów, produkcji cementu i materiałów budowlanych oraz przetwórstwa żywności.

VI. Infrastruktura transportowa

Infrastruktura transportowa w Iranie jest w fazie ciągłego rozwoju, jednak zdecydowanie brakuje jej zawrotnego tempa oraz odpowiedniego poziomu modernizacji i napływu nowych technologii.

Plany rozwoju infrastruktury drogowej i kolejowej w Iranie w ramach utworzonego i powołanego w 2017 roku planu 5-letniego (na okres 2017-2018 do 2021-2022) mają uczynić z dawnej Persji regionalny węzeł transportu towarów i ludzi między Chinami, Indiami, Pakistanem i Afganistanem.

Według danych Kolei Islamskiej Republiki Iranu, sieć kolejowa pod koniec 2016/17 miała długość 13 348 kilometrów, z czego 10 459 km przypadało na główne linie krajowe, a 2889 km na linie regionalne. Większość tras ma jeden tor, natomiast elektryfikacja linii kolejowych dotyczy zaledwie 196 km.

Wśród projektów priorytetowych, które mają być realizowane z finansowania zagranicznego, są m.in.:

- budowa szybkiej kolei Teheran-Isfahan (410 km),
- elektryfikacja linii: Teheran-Maszhad (926 km), Garmsar-Inczeh Borun (495 km), Kazwin-Raszt (388 km), Mejaneh-Tabriz (200 km), Teheran-Hamedan-Sanandadż (430 km), a także Sziraz-Buszejr (250 km), Gorgan-Bodżnurd-Maszhad (570 km) i Mejaneh-Ardabil (175 km).

W roku 2017 na planowaną sieć długości 9000 km, około 3500 km była w budowie, z czego 540 km na ukończeniu. Pozostała część czeka na inwestorów - przede wszystkim zagranicznych.

Jeżeli chodzi o kolej miejską (metro), która na ogół leży w jurysdykcji samorządów regionalnych, w samym tylko obszarze miasta Teheran planuje się rozbudowę systemu połączeń metra do 430 kilometrów długości. Z dostępnych informacji wynika, iż w wypadku realizacji projektu,

przepustowość metra w Teheranie wzrosłaby z 3 do 9 mln podróżujących dziennie.

Władze Teheranu mają również w planach strategiczne projekty transportowe w obszarze infrastruktury kolejowej. Jednym z nich jest połączenie kolejowe Iran – Armenia. Linia umożliwi irańskiemu przemysłowi dostęp do Morza Czarnego i bliższy dostęp do rynków europejskich. Jednocześnie skorzysta na tym borykająca się z problemami gospodarka Armenii. Projekt wymaga jednak ogromnych nakładów inwestycyjnych, gdyż górski teren na granicy, gdzie przebiegać miałaby kolej, stanowi ogromne wyzwanie inżynierskie. Wartość projektu szacuje się na ok. 3,2 miliardy dolarów. Linia irańsko-armeńska ma mieć długość ponad 300 km, a na jej trasie znajdzie się m.in. 60 tuneli i 27 stacji.

Kolejny strategiczny projekt transportowy to korytarz kolejowy Północ-Południe mający połączyć Rosję, Azerbejdżan i Iran, który w dalszej perspektywie umożliwi przepływ towarów do portów Zatoki Perskiej, a dalej drogą morską do Omanu i Indii. Przeszkodą do realizacji projektu była do tej pory 375 km luka między miastami Kazwin, Raszt i Astara. Budowa na odcinku Kazwin - Raszt o długości 205 km jest już na ukończeniu. Drugi odcinek mierzący 170 km, które wspólnymi siłami mają wybudować Rosja, Iran i Azerbejdżan jest dopiero w fazie projektowania.

Projektem o dużym znaczeniu dla transportu towarów i pasażerów jest również linia Mianeh - Tabirz, która w założeniu ma być przyłączona do sieci kolei Azerbejdżanu i Turcji. Obecnie trwają prace przy budowie 200 km linii. Trasa obejmie 9 stacji, 7 tuneli i 21 mostów.

Na początku 2015 r. Iran i Irak podpisały porozumienie, które ma w zamysle rozpocząć budowę linii kolejowej, łączącej oba państwa. Chociaż brakuje zaledwie 43 km trasy, to inwestycja wymaga budowy na tym odcinku mostu na wielkiej rzece Arwand. Linia byłaby kluczowym elementem planowanej magistrali Iran - Basra - Kuwejt - Arabia Saudyjska.

Połączenie irańsko – irackie zależy w dużej mierze od stabilności politycznej Iraku.

Ze względu na dość niejasną sytuację Iranu na arenie międzynarodowej, wiele krajów obawia się długoterminowej oraz wysokonakładowej inwestycji w kraju. Z tego względu, najmocniej zaangażowane w Ira-

nie obecnie są Chiny, które nie boją się ponoszenia ryzyka inwestycji, związanego z sankcjami USA na Iran. W lipcu 2018 roku, Iran i Chiny podpisały porozumienie w sprawie finansowania (2,6 mld dol.) elektryfikacji dwutorowej linii kolejowej między Teheranem a Maszhadem na odcinku 926 km. Jest to część istniejącego łącznika o długości 3200 km między Urumczy, stolicą zachodniej chińskiej prowincji Xinjing i stolicą Iranu. Za projekt elektryfikacji odpowiadają China National Machinery Import and Export Corporation wraz z irańską Mapna Group (Mapna Locomotives i Mapna Railways).

Chiny są również zaangażowane w budowę innych linii kolejowych. China Railway Engineering Corporation (CREC) bierze udział w budowie 410-kilometrowej linii szybkiej kolei Teheran-Ghom-Isfahan, na której ma być rozwijana prędkość do 400 km/h. Co więcej, umowa na projekt modernizacji i rozbudowy dworców kolejowych w Teheranie i Ghom została przyznana francuskiej grupie AREP. Odpowiada ona też za budowę dworca kolejowego w Maszhad.

Gotowość współpracy przy elektryfikacji 600-kilometrowego odcinka między Teheranem a Tabriz zadeklarowała też Rosja. Do czerwca 2018 roku, negocjowany był także pakiet finansowania z niemieckim konsorcjum bankowym. Środki mają być przeznaczone między innymi na zakup lokomotyw spalinowych i elektrycznych, a także na technologię sygnalizacyjną niemieckiej grupy technologicznej Siemens. Obecnie kontrakt stoi pod znakiem zapytania ze względu na sankcje USA oraz powiązania firmy Siemens z rynkiem Stanów Zjednoczonych. Aktywni są także Włosi. Obecnie trwają negocjacje dotyczące finansowania pierwszego projektu o wartości 1,2 miliarda euro, na odcinku o długości 100 km między miejscowościami Ghom i Arak. Drugi planowany projekt to nowa trasa między Teheranem a Hamedanem (260 km).

Może okazać się, że apetyt głodnej na inwestycje irańskiej gospodarki pozostanie nadal niezaspokojony poprzez ponownie nałożone sankcje. Jednak kapitał zagraniczny jest jak najbardziej potrzebny i wiele firm pomimo sankcji, utrzymało swoje ekspozytury w tym kraju, przyglądając się rozwojowi sytuacji.

Wartość łącznych inwestycji w kluczowych projektach dla kolei i metra Teheran szacuje się na ok. 28,6 mld USD. Duże potrzeby w zakresie

taboru i elementów infrastruktury kolejowej stwarzają szanse także przed firmami z Polski.

Przy wymianie handlowej transport towarów może odbywać się poprzez transport lądowo-morski. Dotychczas, najczęściej wybierane połączenia to:

morskie: GDAŃSK (Polska) – BANDAR ABBAS (Iran); HAMBURG (Niemcy) – BANDAR ABBAS (Iran),

lądowe: WARSZAWA (Polska) – TEHERAN (Iran); HAMBURG (Niemcy) – TEHERAN (Iran),

lotnicze: Lufthansa Aircargo, Turkish Aircargo, DHL Express.

VII. Formy prowadzenia działalności gospodarczej

Regulacje dotyczące założenia oraz prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium Iranu są stosunkowo przejrzyste, choć w porównaniu np. z systemami europejskimi - dużo bardziej rozbudowane administracyjnie.

Odnosząc się do ram prawnych działalności gospodarczej w Iranie, dla zagranicznych inwestorów rekomendowanymi rozwiązaniami byłyby:

- zawiązanie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością,
- spółki akcyjnej,
- utworzenie oddziału lub,
- nawiązanie współpracy z lokalnym podmiotem (np. joint venture).

Każdorazowo wybór formy działalności powinien zależeć od konkretnych planów polskiego inwestora. Na przykład, utworzenie oddziału może być rozwiązaniem prostszym niż zawiązanie spółki, ale jest ograniczone do ściśle określonych obszarów działalności i nie zawsze będzie możliwe.

Na przykładzie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, rozpoczęcie prowadzenia działalności w Iranie składa się z następujących procedur, które częściowo różnią się dla mężczyzn i kobiet.

1- W pierwszym etapie (tylko dla kobiet) należy uzyskać zgodę męża na otwarcie działalności gospodarczej, a następnie zaświadczenia o niekaralności.

2- W kolejnym kroku należy zarejestrować unikalną nazwę firmy w Urzędzie Rejestracji Spółek (Companies Registration Office - CRB).

3- Należy zamieścić ogłoszenie o utworzeniu spółki w Dzienniku Ustaw (Official Gazette) i wybranej gazecie ogólnego obiegu.

4- Powiadomić organ podatkowy (State Tax Affairs Organization - IRITO) o rozpoczęciu działalności.

5- Rejestracja VAT oraz odebranie urzędowo zaplombowanych ksiąg rachunkowych w terminie 30 dni od daty rejestracji.

6- Należy uiścić opłatę skarbową w ciągu 60 dni od daty rejestracji spółki.

7- Ostatnim etapem jest rejestracja pracownika do programu ubezpieczeń społecznych w irańskim Departamencie Pracy (Iranian Labour Department - SSO) i uzyskanie odpowiedniego numeru.

Według oficjalnych danych proces założenia spółki trwa 15 dni dla mężczyzn i 16 dni dla kobiet. W rzeczywistości ilość procedur, czas oczekiwania, niezbędne i nieuniknione korekty - zwłaszcza dla firm zagranicznych powodują, iż ten proces wydłuża się nawet do 12 tygodni.

Ciekawą i istotną informacją może być fakt, że w przypadku utworzenia Spółki z o.o. w Iranie, nie jest wymagany minimalny kapitał zakładowy.

Ze względu na to, że Iran posługuje się dość skomplikowanym prawem oraz przepisami, które ponadto mogą ulegać częstym zmianom, firmom zagranicznym stanowczo doradza się zatrudnienie i korzystanie z dyplomowanych irańskich prawników i kancelarii, specjalizujących się w obsłudze firm zagranicznych.

VIII. System podatkowy w Iranie

W Iranie jest jedna ustawa o podatkach, regulująca i kwestie PIT i CIT. Na terytorium Iranu spółki podlegają opodatkowaniu dochodowym podatkiem liniowym, którego stawka wynosi 25%. Obowiązują tam również niskie stawki podatku u źródła – np. stawka od odsetek wynosi 5%, należności licencyjnych od 5% do 7,5%, a dywidendy nie są opodatkowane.

W przypadku opodatkowania dochodu osób fizycznych mamy do czynienia ze skalą podatkową ustalającą stawki podatku na poziomie od 10% do 35%. Podobnie jak w Polsce pracodawca powinien odprowadzać miesięczne składki na podatek dochodowy od osób fizycznych.

Polska ma podpisaną z Iranem umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania, która w istotny sposób ułatwia rozliczenia podatkowe polskich przedsiębiorców i pracowników działających w Iranie. Niemniej należy mieć na uwadze, że Iran preferuje, a w praktyce wymaga, aby działająca na terenie kraju spółka, oddział, a także pracujące na terenie Iranu osoby, płaciły podatki na terenie Iranu, a dopiero potem rozliczały się na bazie umów i porozumień, w kraju macierzystym.

Na terytorium Iranu dostawa towarów i świadczenie usług, a także import podlegają opodatkowaniu VAT. Podstawowa stawka tego podatku wynosi 9%, ale w zależności od typu licencji handlowej i wymiany, może ulegać zmianie.

Podatnicy przebywający na terenie Iranu powyżej 183 dni, oraz zatrudnieni na bazie pozwolenia o pracę, są zobowiązani do składania kwartalnych i całorocznych deklaracji VAT, a także comiesięcznego uiszczania opłat z tytułu podatku dochodowego.

*Tekst jednolity dotyczący podatku dochodowego od osób prawnych w Iranie w wersji PDF zamieszczony jest na stronie dedykowanej programowi Go Iran (www.goiran.gov.pl) w zakładce „BIZNES” oraz znajduje się w posiadaniu Zagranicznego Biura Handlowego PAIH w Teheranie.

IX. Uczestnictwo w wielostronnych organizacjach i porozumieniach o charakterze ekonomicznym, relacje gospodarcze z UE, dane o wymianie handlowej

Członkostwo w organizacjach międzynarodowych:

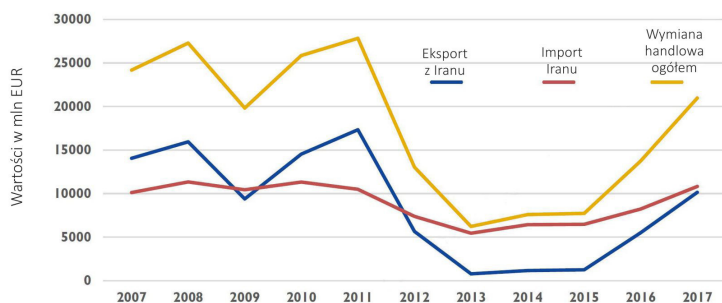
- ONZ (Organizacja Narodów Zjednoczonych),
- MFW (Międzynarodowy Fundusz Walutowy),
- IBRD (Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju),
- WHO (Światowa Organizacja Zdrowia),
- OPEC (Organizacja Krajów Eksportujących Ropę Naftową),
- WTO (status obserwatora).

Zawarta w lipcu 2015 roku umowa między sześcioma mocarstwami (USA, Francja, Wielka Brytania, Chiny, Rosja i Niemcy) a Iranem miała na celu ograniczenie rozwoju programu nuklearnego tego kraju w zamian za stopniowe znoszenie sankcji. Pomimo decyzji Stanów Zjednoczonych o wycofaniu się z porozumienia, Unia Europejska zapowiedziała, iż będzie się go trzymała. We wspólnym stanowisku Unia Europejska zapewnia, że zniesienie sankcji związanych programem nuklearnym jest zasadniczą częścią umowy. UE wielokrotnie podkreślała, że umowa i jej postanowienia mają pozytywny wpływ na handel i stosunki gospodarcze z Iranem.

W maju 2018 roku podjęto decyzję, iż UE ma niespełna 90 dni na ocalenie swoich firm przed skutkami sankcji. Stawką jest dostęp do dużego i głodnego inwestycji rynku. Międzynarodowe koncerny, które posiadały

interesy w Iranie, a jednocześnie prowadziły biznes w USA, zmuszone były dokonać wyboru, który rynek przyniesie im więcej zysków. Spora część jednak nie chce ryzykować utraty rynku amerykańskiego i wycofała się lub powoli wycofuje się z Iranu. Stwarza to ogromną szansę dla polskich firm. Spora liczba z nich nie posiada stałych, znaczących interesów w USA. Sam Iran szuka partnerów i produktów, które zastąpią im braki wywołane wycofaniem się ich zachodnich partnerów i dostawców.

Przekrój wartości eksportu, importu oraz wymiany handlowej (ogółem) Iranu z UE na przestrzeni lat 2007-2017.

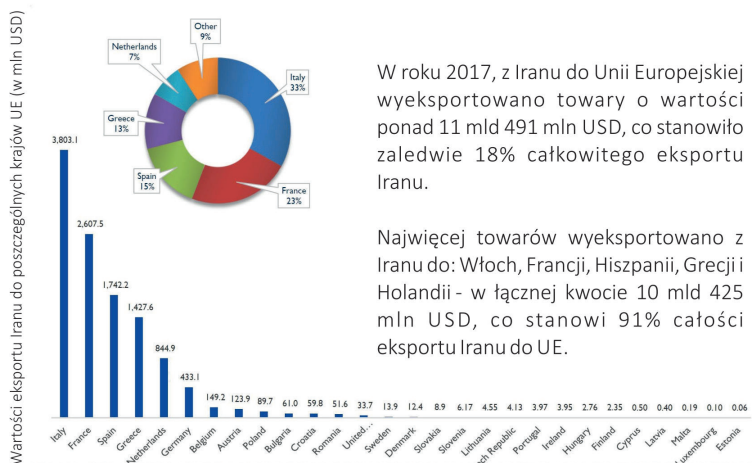
Ogólny, całociosowy przepływ i bilans wymiany handlowej Iranu z UE.

Source: Eurostat Comext – Statistical regime 4

Period	Imports			Exports			Balance	Total trade
	Value Mio €	% Growth	% Extra-EU	Value Mio €	% Growth	% Extra-EU		
2007	14,052		1.0	10,125		0.8	-3,926	24,177
2008	15,942	13.5	1.0	11,341	12.0	0.9	-4,601	27,283
2009	9,384	-41.1	0.8	10,434	-8.0	1.0	1,050	19,818
2010	14,528	54.8	0.9	11,319	8.5	0.8	-3,210	25,847
2011	17,329	19.3	1.0	10,497	-7.3	0.7	-6,832	27,826
2012	5,652	-67.4	0.3	7,379	-29.7	0.4	1,728	13,031
2013	783	-86.1	0.0	5,446	-26.2	0.3	4,662	6,229
2014	1,158	47.8	0.1	6,430	18.1	0.4	5,272	7,587
2015	1,254	8.3	0.1	6,471	0.7	0.4	5,218	7,725
2016	5,513	339.8	0.3	8,233	27.2	0.5	2,719	13,746
2017	10,142	83.9	0.5	10,823	31.5	0.6	682	20,965

Źródło: Tehran Chamber of Commerce za Eurostat Comext.

Udział krajów UE w imporcie z Iranu

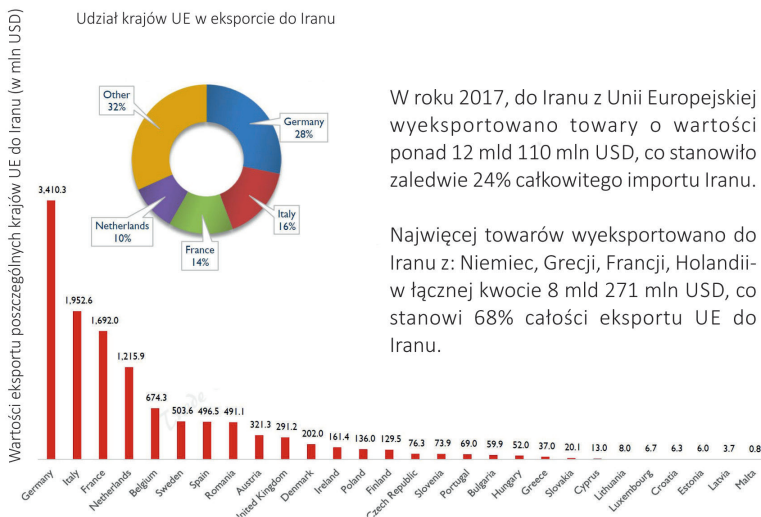

W roku 2017, z Iranu do Unii Europejskiej wyeksportowano towary o wartości ponad 11 mld 491 mln USD, co stanowiło zaledwie 18% całkowitego eksportu Iranu.

Najwięcej towarów wyeksportowano z Iranu do: Włoch, Francji, Hiszpanii, Grecji i Holandii - w łącznej kwocie 10 mld 425 mln USD, co stanowi 91% całości eksportu Iranu do UE.

Źródło: Tehran Chamber of Commerce za: Urząd Celny Iranu (IRICA).

Udział krajów UE w eksporcie do Iranu

W roku 2017, do Iranu z Unii Europejskiej wyeksportowano towary o wartości ponad 12 mld 110 mln USD, co stanowiło zaledwie 24% całkowitego importu Iranu.

Najwięcej towarów wyeksportowano do Iranu z: Niemiec, Grecji, Francji, Holandii - w łącznej kwocie 8 mld 271 mln USD, co stanowi 68% całości eksportu UE do Iranu.

Źródło: Tehran Chamber of Commerce za: Urząd Celny Iranu (IRICA).

Co prawda handel z Iranem to na razie zaledwie nieduży procent obrotów UE z resztą świata, ale dla niektórych firm czy sektorów odcięcie nowego rynku to poważne straty. Francuski koncern „Total” podpisał we wrześniu 2017 roku kontrakt na ponad 4 mld euro na inwestycje i eksploatację największych na świecie złóż gazu ziemnego w południowej prowincji Fars. Po decyzji o wycofaniu się z Iranu, jego miejsce zajął chiński koncern CNPC. Z kolei Airbus miał dostarczyć Iranowi 100 samolotów za 16 mld EUR. Po latach odłączenia od świata potrzeby modernizacyjne Iranu są ogromne. Obecnie w wyniku wycofania się francusko-brytyjskiego Airbusa z Iranu, poszukiwani są dostawcy z Rosji i Chin.

X. Dwustronna współpraca gospodarcza między Polską i Iranem

Wymiana handlowa Polski z Iranem kształtuje się poniżej poziomu odpowiadającego potencjałowi obu państw. Powodem tego są przede wszystkim:

- problemy z transferami bankowymi (płatnościami),
- stosunkowo niskie zainteresowanie Polską i produktami Europy Środkowo-Wschodniej przy dostępie do produktów produkcji Europy Zachodniej w Iranie (tzw. czynnik *made-in*).

Ponadto, czynnikami mającymi wpływ na niedużą wymianę handlową Polski z Iranem są:

- niestabilna gospodarka Iranu względem tradycyjnych rynków zainteresowania dla Polski (polskie firmy wolą stabilne, bezpieczne inwestycyjnie rynki),
- mały procent pozytywnych decyzji banków i instytucji wsparcia biznesu dot. zabezpieczeń inwestycji - wynikające z dużego ryzyka zwrotu z inwestycji.

W całym 2016 roku Iran zajmował 73. miejsce w polskim eksporcie oraz 65. miejsce w imporcie do Polski.

W 2016 roku polski eksport do Iranu osiągnął poziom 81,0 mln EUR, wzrastając o 79,6% w skali roku. W strukturze towarowej polskiego eksportu do Iranu w całym 2016 roku największy udział miały grupy towarów: towary różne (30,9%), maszyny i urządzenia transportowe (29,0%) towary przemysłowe klasyfikowane według surowca (14,6%) oraz żywność i zwierzęta żywe (11,4%).

Polskimi hitami eksportowymi do Iranu są: ciągniki, wyroby przemysłu maszynowego, materiały budowlane, akcesoria i części samochodowe, meble sprzęt RTV i AGD, wyroby ze szkła i kryształu, kosmetyki i środki higieny, leki i wyroby medyczne. Według Internetowego Systemu Informacji Gospodarczej Insigos Ministerstwa Rozwoju (insigos.mg.gov.pl) 426 polskich firm eksportuje do Iranu.

Iran został wskazany przez Rząd RP jako jeden z pięciu najbardziej perspektywicznych na świecie rynków do rozwoju polskiej gospodarki (obok m.in. Algierii, Indii, Meksyku i Wietnamu). Według Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii, za branże z potencjałem uznawane są sektory: rolno-spożywczy, kosmetyczny i farmaceutyczny, maszyn górniczych, technologii związanych z poprawą efektywności energetycznej, maszyn rolniczych dla przetwórstwa rolno-spożywczego, transportowy, chemii budowlanej, meblowy, sprzętu medycznego, materiałów budowlanych i dekoracyjnych, odzieżowy, sprzętu RTV i AGD, turystyczny.

Polski import z Iranu osiągnął, wg różnych statystyk, w całym 2016 roku ok. 113,9 mln EUR i był wyższy 8,5-krotnie w skali roku. W strukturze polskiego importu z Iranu w całym 2016 roku dominowały grupy towarów: paliwa mineralne i smary (77,3%), towary przemysłowe klasyfikowane według surowca (11,8%), żywność i zwierzęta żywe (6,3%) oraz surowce niejadalne z wyjątkiem paliw (3,3%).

Według danych otrzymanych z Irańskiego Urzędu Celnego w imporcie do Iranu przeważały towary takie jak: maszyny i urządzenia przemysłowe, technologie, artykuły spożywcze, artykuły medyczne, okna, suplementy diety, elektronika, aluminium, szkło użytkowe, meble, oświetlenie, oraz wiele innych. W eksporcie z Iranu, do najpopularniejszych towarów eksportowych należały: maszyny do pakowania artykułów, części do maszyn rolniczych, syntetyki, herbata, kamienie budowlane, rodzynki, tworzywa sztuczne, soki, owoce, oraz wiele innych.

Import irański do połowy 2018 roku wyniósł: 6,583,171 \$, natomiast eksport: 2,330,676 \$.

Ramy prawno-traktatowe współpracy gospodarczej:

- Umowa o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Islamskiej Republiki Iranu, sporządzona w Teheranie dnia 2 października 1998 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 22, poz. 217);
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Islamskiej Republiki Iranu w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu, podpisana w Teheranie dnia 2 października 1998 r. (Dz. U. z 2006 r. Nr 244, poz. 1770, z późn. zm.).
- Umowa o współpracy gospodarczej między Rządem RP a Rządem Islamskiej Republiki Iranu, podpisana w Teheranie dnia 26 września 2015 r. została zatwierdzona przez Rząd RP z dniem 28 grudnia 2015 r. Pod koniec stycznia 2017 Iran zaproponował pewną modyfikację - dodanie aneksu o sposobie wprowadzania ewentualnych poprawek. Kwestie proceduralne opóźniły zatem wejście w życie umowy. Umowa przewiduje utworzenie międzyrządowej komisji mieszanej, która będzie forum dla przyszłych regularnych konsultacji gospodarczych.

XI. Eksport / import – uwarunkowania

Procedura eksportu i importu towarów do Iranu jest związana z dużym stopniem biurokratyzacji oraz scentralizowaniem gospodarki.

Osoby fizyczne oraz prawne, mające zamiar prowadzić bezpośrednią aktywność ekonomiczną na terytorium Iranu muszą zarejestrować swoje działania w Ministerstwie Handlu oraz Irańskiej Izbie Handlowej. Rejestracja skutkuje wydaniem swego rodzaju „dowodu tożsamości” handlowej, który jest należy przedkładać przy zawieraniu wszelkich umów handlowych (tzw. karta handlowa). Z kolei rejestracja w Ministerstwie Gospodarki i Finansów IRI jest wymagana przy sprawach związanymi z kwestiami celnymi oraz podatkowymi.

Irańska ustawa o imporcie/eksporcie do/z Iranu wyróżnia trzy kategorie produktów importowych:

- 1- towary, których import jest dozwolony bez wydania stosownych zezwoleń;
- 2- towary, na które niezbędne jest uzyskanie licencji przed ich przywozem;
- 3- towary, których import jest zakazany przez islamskie prawo szariatu oraz inne przepisy prawne.

Realnie eksport towarów do Iranu możliwy jest poprzez dwie ścieżki: usługi zarejestrowanych pośredników irańskich – kontrakty na pośrednictwo muszą być zarejestrowane w Ministerstwie Handlu w Departamencie ds. Kupiectwa lub zarejestrowanie w Iranie oddziału firmy.

Obecnie w wyniku swoistego kryzysu walutowego w Iranie oraz wspomnianego wcześniej problemu z dostępem do waluty, rząd irański podzielił import na 4 dodatkowe kategorie:

- 1 - Niezbędne dobra takie jak: artykuły spożywcze i leki, których pieniądze pochodzą z eksportu ropy z rządowym kursem wymiany;

- 2 - Materiały dla fabryk surowców i części, których płatności pochodzą z eksportu produktów petrochemicznych, minerałów i stali o najniższej cenie wymiany;
- 3 - Niektóre towary będące tradycyjnymi towarami eksportowymi (np. dywany, pistacje) po wolnorynkowym, ale umownym kursie wymiany;
- 4 – Ponad tysiąc towarów objętych zakazem importu.

Należy pamiętać, że inne ścieżki eksportu są zabronione oraz karane, co skutkuje np. konfiskatą towaru lub wpisaniem firmy i importera na czarną listę.

(*szczegółowe informacje dot. dostępu do rynku w jęz. angielskim:

Market Access Database -Komisja Europejska).

Restrykcje importowe w Iranie (stan na lipiec 2018):

- restrykcje odnośnie towarów i produktów zabronionych prawem islamskim,
- prawne uregulowania odnośnie broni, amunicji, lekarstw, niestandardowych i niezdrowych produktów albo towarów zawierających materiały radioaktywne,
- polityka ekonomiczna wspierająca rozwój krajowego przemysłu i produktów,
- restrykcje na materiały i produkty gdzie istnieje odpowiednia produkcja lokalna,
- restrykcje odnośnie tzw. niepotrzebnych i luksusowych dóbr i towarów,
- inne restrykcje - import kompletnie zakazany,
- szczególnie wysokie stawki celne dotyczą produktów finalnych.

Bariery w dostępie do informacji o przepisach i warunkach importu do Iranu:

- przejrzystość przepisów – brak pełnej informacji o barierach w handlu i inwestycjach. Trudne zdobycie klarownych i jasnych informacji prowadzi do sprzecznych wniosków (często nie jest jasne czy istnieją restrykcje czy nie);
- lista zakazanych towarów niezwiązanych ze specyfiką prawa Islamskiej Republiki Iranu, nie jest osiągalna ze względu na braki publikacji;
- restrykcje w handlu towarami rolnymi (np. ograniczenia i zakazy są nakładane i znoszone z dnia na dzień;

- procedury uzyskania zwolnienia od formalnych zasad są niejasne: niektóre firmy otrzymują zwolnienia, inne otrzymują informacje, że żadne wyjątki nie są możliwe. Nie jest jasne, jakie są właściwe procedury;
- większość barier występuje w odniesieniu do produktów finalnych, towarów rolno-spożywczych i dóbr konsumpcyjnych. Jest to szczególnie problem dla firm małych i średnich. Firmy duże, bardziej zaawansowane technologicznie, oferujące produkty, usługi i ekspertyzy mające udział w produkcji lokalnej, zwykle w kooperacji z lokalnym partnerem, napotykać na mniej przeszkód, bądź są w stanie wywalczyć specjalne traktowanie.

Obowiązkowe dokumenty w przypadku eksportu:

- list przewozowy (*packing list*),
- faktura (*commercial invoice*),
- polisa ubezpieczeniowa (*insurance certificate*),
- eksportowa deklaracja celna (*customs export declaration*),
- licencja eksportowa (*export license*),
- certyfikat pochodzenia (*certificate of origin*),
- pokwitowanie z magazynu celnego (*customs warehouse receipt*),
- świadectwo kontroli (*inspection certificate*),
- konosament (*bill of lading*).

Obowiązkowe dokumenty w przypadku importu:

- konosament (*bill of lading*),
- faktura (*commercial invoice*),
- list przewozowy (*packing list*),
- certyfikat pochodzenia (*certificate of origin*),
- świadectwo standardu technicznego (*technical standard certificate*),
- pozwolenie importowe (*import permit*),
- raport z inspekcji (*inspection report*),
- polisa ubezpieczeniowa (*insurance certificate*),
- importowa deklaracja celna (*customs import declaration*),
- pokwitowanie z magazynu celnego (*customs warehouse receipt*),
- zlecenie wydania ładunku (*cargo release order*).

XII. Zachęty / bariery

Czy polska firma / spółka, eksportując produkty z Polski do Iranu, może w pełni swobodnie prowadzić biznes / eksportować te same produkty do Stanów Zjednoczonych? Odpowiedź nie jest prosta. W większości przypadków polska firma nie byłaby ograniczona w możliwości sprzedaży tego samego produktu na obu rynkach. Jednak trzeba pamiętać, że amerykańskie sankcje często obowiązują eksterytorialnie. Przed podjęciem decyzji o współpracy eksportowej z Iranem, polska firma powinna upewnić się, że w realizowanych przez nią transakcjach związanych z Iranem nie uczestniczą obywatele amerykańscy, firmy lub osoby posiadające kartę stałego pobytu w USA / zieloną kartę USA. Ponadto, należy zwrócić szczególną uwagę na to, czy nie są w to zaangażowane banki amerykańskie oraz że transakcje te nie dotyczą płatności dokonywanych w dolarach amerykańskich. Należy też sprawdzić listy towarowe / sankcyjne, czy towary i artykuły (np. sprzęt, technologie, oprogramowania) podlegających jurysdykcji amerykańskiej (np. artykułów pochodzących z USA lub artykułów niepochodzących z USA, ale zawierających co najmniej 10% amerykańskiej „treści kontrolowanej” - komponentu / wkładu myśli lub produkcji amerykańskiej).

Udział takich osób, podmiotów i artykułów pochodzących z USA w transakcjach mających związek z Iranem, może potencjalnie narazić firmę / spółkę polską na odpowiedzialność prawną oraz kary finansowe.

Ustalenie, czy działalność gospodarcza w Iranie nie naruszy sankcji lub przepisów dotyczących kontroli eksportu jest skomplikowanym zadaniem, które wymaga zebrania i przeanalizowania dużej ilości informacji. Warto zaangażować w to odpowiednie Kancelarie i Prawników Prawa Międzynarodowego. Myśląc jednak o ekspansji swojego przedsiębiorstwa w szerszej perspektywie, rynek irański wart jest rozważenia trudu i ryzyka związanego z przepisami i sankcjami. Pamiętać należy, że taka analiza zgodności powinna przebiegać na kilku płaszczyznach:

- podmiotowej – czy osoby uczestniczące w transakcji (w tym pośrednicy lub agenci) nie są objęte sankcjami indywidualnymi;
- przedmiotowej – czy produkty przeznaczone na eksport mogą być przedmiotem swobodnego obrotu międzynarodowego, czy mogą mieć np. podwójne przeznaczenie (cywilno-wojskowe) i z tej przyczyny podlegać restrykcjom;
- czynnościowej – czy typ transakcji, którą firma zamierza przeprowadzić, jest dozwolony.

Sankcje i ograniczenia w handlu mają często wielowektorowy charakter, a eksport produktów na rynek irański nie jest przedsięwzięciem łatwym również z powodu restrykcyjnych regulacji importowych tego kraju, na które składają się zarówno bariery celne (w postaci wysokich ciał oraz formalności importowych), jak i bariery pozataryfowe (polityka protekcyjno-nalizmu produkcji wewnętrznej Iranu).

Należy także pamiętać, że samo Prawo Unijne dalej narzuca pewne ograniczenia eksportowe. Choć z punktu widzenia Unii Europejskiej, większość sankcji wobec Iranu została zniesiona, nadal obowiązują ograniczenia w zakresie niektórych grup towarowych, na przykład: towarów i technologii wojskowych, towarów, które mogą być wykorzystane do represji wobec mieszkańców oraz technologii rakietowych. Należy też zachować szczególną ostrożność w przypadku towarów podwójnego przeznaczenia, które co do zasady podlegają licencjom eksportowym.

Pułapki czyhające na polskich przedsiębiorców, zainteresowanych ekspansją na rynki Bliskiego Wschodu, są punktem wymagającym przeanalizowania w procesie planowania inwestycji.

Warto jednak podjąć ten trud ze względu na zachęty i korzyści, jakie można uzyskać, wchodząc na rynki tych krajów. Jest to ogromna gospodarka, potencjalnie z ogromnymi możliwościami produkcyjnymi, nabywczymi oraz re-eksportu. Iran otwiera drzwi polskim towarom na rynki sąsiadujące, gdzie często bezpośredni eksport z Polski jest niemożliwy (Afganistan, Turkmenistan, Tadżykistan).

Iran stawia na produkcję w granicach kraju. Podjęcie koprodukcji z partnerem irańskim obniża koszty importu materiałów, obniża koszty produkcji i certyfikacji, a co za tym idzie - cenę produktu końcowego.

Tańszy koszt produkcji = niższa cena = większa atrakcyjność na rynku irańskim i re-eksportowym do krajów ościennych.

Warto pamiętać:

- jest to jedna z największych gospodarek w regionie;
- wysoka siła nabywcza obywateli;
- ogromne zapotrzebowanie na nowoczesne maszyny i urządzenia oraz technologie.

XIII. Kultura biznesowa

Prowadząc działalność biznesową w Iranie należy stosować się do kilku podstawowych zasad i wytycznych. Irańczycy są bardzo przyjaznymi i gościnnymi ludźmi z ogromnym poczuciem dumy narodowej. Atmosfera biznesu w kraju jest bardzo przyjemna i bynajmniej nie agresywna. Irańczycy są chętni do nawiązywania kontaktów biznesowych z ludźmi ze wszystkich krajów świata i bardzo lubią ustanawiać nowe relacje.

Językiem urzędowym w Iranie jest język perski.

Język angielski jest używany w większości środowisk biznesowych i na wyższych szczeblach władzy.

Tydzień pracy w Iranie trwa od soboty do środy, godzinach od 07:30 do 15:30. Czwartek także bywa dniem roboczym w godzinach 07:30-13:00. Godziny pracy mogą się różnić w zależności od regionu i pory roku - np. latem, ze względu na wysokie temperatury, w południowym Iranie pracuje się od 07:30 do 11:30, a następnie od 15:30 do 18:30. W Iranie nie jest przyjęty zwyczaj organizowania spotkań bez wcześniejszego umówienia się. Spotkania należy umawiać: listownie, faksem, telefonicznie lub mailowo. Na dzień przed spotkaniem zaleca się potwierdzać czas i miejsce spotkania.

Przy organizacji podróży należy sprawdzić irański kalendarz świąt i unikać biznesowych wyjazdów m.in. podczas okresów świątecznych. Do najbardziej znanych należy Nouruz - irańskie Święto Nowego Roku. Święto zaczyna się tuż przed 20 marca, i trwa 13 dni. Czas ten jest wolny od pracy, a że dni wolne nie wypadają ciągiem, Irańczycy na ogół zawsze biorą w tym okresie urlop i jadą na wakacje. Kolejnym okresem, który może spowodować ograniczenia w spotkaniach biznesowych, jest święty miesiąc *Ramadan*. Jest to ruchome święto, gdzie przez 30 dni, od świtu do zmierzchu w kraju nie można publicznie spożywać posiłków i pić

(nawet wody), stąd często nie jest to nazbyt efektywny okres do organizowania spotkań biznesowych czy wyjazdów służbowych.

Spotkania biznesowe mogą być organizowane w godzinach pracy. Należy jednak mieć na uwadze, że Irańczycy lubią omawiać sprawy biznesowe podczas lunchu bądź kolacji. Wspólne jedzenie jest ważnym elementem prowadzenia rozmów biznesowych, dlatego też nie należy się dziwić, że spotkania mogą również odbywać się w restauracji.

Ubiór w Iranie:

Irańscy mężczyźni zazwyczaj noszą garnitur podczas spotkań biznesowych, jednak krawaty nie są zbyt popularne. Kobiety oprócz chust zakrywających głowę (wymagane jest to również od cudzoziemek) muszą mieć na sobie ubrania, które w pełni zakrywają ciało (luźna tunika lub płaszcz do połowy uda i z rękawami minimum 3/4).

Choć liczba kobiet w biznesie w Iranie stale rośnie, kraj wciąż ma długą drogę do osiągnięcia równości zatrudnienia mężczyzn i kobiet. Kobiety także dużo rzadziej zajmują wysokie stanowiska administracyjne (zwłaszcza w administracji państwowej i urzędach). Natomiast stosunek do cudzoziemek w biznesie w Iranie jest bardzo przyjazny.

Bardzo ważne jest zostawienie dobrego wrażenia na pierwszym spotkaniu z irańskim partnerem. Od tego zależy większość decyzji biznesowych. Warto przygotować się dobrze do spotkania. Upewnić się, że posiadamy wszystkie niezbędne informacje na temat swojej firmy, produktów i propozycji biznesowych. Irańczycy będą pod wrażeniem rzeczowości i profesjonalizmu. Ważne jest, aby pamiętać, że negocjacje biznesowe w Iranie mogą trwać długo - trzeba pozostać cierpliwym i uprzejmym. Irańczycy są ludźmi biznesu, którzy uwielbiają targowanie. Lubią przyjazne nastawienie i mogą negatywnie reagować na agresywne, szybkie czy wręcz aroganckie podejście biznesowe, które stanowi często normę w wielu innych krajach.

Jednocześnie ustalenia ze spotkań wymagają czasu na przejście do fazy realizacji. Dość swobodne podejście do ustaleń i inna percepcja czasu mogą powodować irytację wśród zachodnich partnerów biznesowych. Nie należy poddawać się emocjom. Pamiętajmy, że prowadzenie biznesu

w Iranie opiera się na budowaniu relacji międzyludzkich, które dopiero potem przeobrażają się w relacje biznesowe.

Sukces w znacznym stopniu jest uzależniony od dobrych stosunków osobistych z irańskim partnerem. Dlatego warto podzielić się kilkoma informacjami o swoim życiu osobistym czy rodzinnym. W Iranie „przełamuje to lody” i pomaga w budowaniu zaufania.

W Iranie przy kontaktach biznesowych niezwykle ważne jest zajmowane stanowisko. Zdecydowanie należy unikać aranżacji spotkań, gdzie szczeble stanowisk obu stron znacząco się różnią. Złe dopasowanie czy dostosowanie poziomu stanowisk na spotkaniu może w prostej linii sprawić, że Irańczycy odrzucą ofertę, choć jest ona z komercyjnego punktu widzenia najkorzystniejsza.

Punktualność jest rzadkością w Iranie, ale warto być punktualnym, gdyż będzie to postrzegane jako znak szacunku. Irańczycy witają się ze słowem *Salam* - odpowiednikiem polskiego „witam”. Uścisk dłoni jest powszechnym i formalnym gestem powitania dla mężczyzn. W powitaniach mężczyzn z kobietami nie należy wyciągać ręki na powitanie, chyba że Iranka uczyni to pierwsza. Jeśli tak się nie stanie, proste skinienie głowy i uśmiech wystarczą.

Podczas spotkania najlepiej zachować się formalnie. Zwracamy się do irańskich partnerów po nazwisku. Do mężczyzn w Iranie używa się formy grzecznościowej *Aqha* - Pan lub *Khonum* - Pani, po których następuje nazwisko. Gdy nasze relacje biznesowe zostaną bardziej zacieśnione i strona irańska zwróci się do nas po imieniu, można zacząć robić tak samo.

Na pożegnanie, Irańczycy mówią ogólnie *Khodaa hofez* co tłumaczy się jako „niech Bóg Cię chroni”. Uścisk dłoni na pożegnanie jest powszechnym gestem.

Irańczycy są dumni ze swojej historii i kultury, dlatego doceniają pozytywne komentarze dotyczących tych zagadnień. Bardzo lubią również rozmawiać na tematy sportowe, szczególnie dotyczące piłki nożnej. Natomiast lepiej podczas spotkań biznesowych jest nie poruszać tematów politycznych bądź religijnych.

Irańczycy przykładają niezwykle wagę do dawania prezentów w załatwianiu spraw biznesowych. Prezenty są uznawane jako „ułatwiające kontakty”. Najlepszymi prezentami będą rzeczy związane z naszą firmą lub z krajem, z którego pochodzimy. Można, na przykład, wręczyć przybory biurowe z nadrukiem nazwy naszej firmy lub książkę ze zdjęciami z naszego kraju. Należy wiedzieć, że przed zaakceptowaniem, Irańczycy mogą zrobić co najmniej jeden (a nawet trzy) gesty odmawiające. Nasz partner może nawet odsunąć prezent, udając zakłopotanie. Jest to jednakże tylko jedna z zasad etykiety.

Od kiedy Iran został ogłoszony Islamską Republiką, spożywanie alkoholu jest nielegalne. Jedynie przedstawiciele mniejszości religijnych - Chrześcijanie, Żydzi i Zaratusztrianie - mogą produkować i spożywać w Iranie alkohol. Należy pamiętać, że do Iranu nie wolno wwozić żadnego alkoholu.

W Iranie nie są akceptowane karty kredytowe i płatnicze inne, niż wydane przez banki irańskie. Nie ma natomiast problemu z wymianą euro lub dolarów amerykańskich. Na podróż należy zabrać ze sobą gotówkę. Wymiana euro lub dolarów na riale odbywa się bez większych problemów.

Słowniczek

Witam – ‘Salaam’

Dzień Dobry – ‘Sob be kheir’

Dobry Wieczór – ‘Asr be kheir’

Dobranoc – ‘Shab bekheir’

Do widzenia – ‘Khodaa haafez’

Dziękuję – ‘Mersi’

Miło Cię poznać – ‘Az didane shomaa khosh-haalam’

XIV. Przydatne kontakty

Zagraniczne Biuro Handlowe PAIH S.A. w Teheranie:

Kian Tower Building,
2551 Vali asr Ave., above Naseri St.,
4th Floor, Office no. 5, 1968643119 Tehran, Iran.
tel.: (0098 21) 8864-5321

Jarosław Kaczyński - kierownik biura
e-mail: jaroslaw.kaczynski@paih.gov.pl
mob.: (0098) 912-005-4238

Ali Mahabadi Pour - Business Development Manager
e-mail: a.mahabadipour@paih.gov.pl
mob.: (0098) 912-125-8813

Iwa Zamościk - ekspert placówki
e-mail: iwa.zamoscik@paih.gov.pl
Strona internetowa: www.iran.trade.gov.pl

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Teheranie:

No. 2, Pirouz St., Africa Expressway (Nelson Mandela Ave.)
1917663113 Tehran, PO Box 11155-3489, Iran
Tel.: +98 (21) 8878 7262 do 64, Fax: +98 (21) 8878 8774

Telefon alarmowy dla obywateli RP w Iranie:

(0098) 910-147-61-15 (tylko w sytuacjach wymagających natychmiastowej interwencji konsula).

e-mail: teheran.amb.sekretariat@msz.gov.pl
Sekcja konsularna: teheran.amb.wk@msz.gov.pl
Sekcja ekonomiczna: teheran.amb.handlowy@msz.gov.pl
Strona internetowa: <http://teheran.msz.gov.pl>

Ambasada Islamskiej Republiki Iranu w Polsce:

ul. Królowej Aldony 22, 03-928 Warszawa
Tel.: +48 (22) 617 15 85
Sekcja Konsularna: (0048) 22 617 56 27

Strona internetowa: www.warsaw.mfa.ir

Adresy poczty elektronicznej:

Sekretariat: secretary@iranemb.pl

Sekcja Konsularna: consular@iranemb.pl

Polsko-Irańska Izba Gospodarcza

ul. J. Dąbrowskiego 69, 02-586 Warszawa

Tel.: (0048) 22 389 52 40

Adres poczty elektronicznej: contact@picc.org.pl

Strona internetowa: www.picc.org.pl

Islamic Rep. of Iran Customs Administration

www.irica.gov.ir/Portal/home/?7076/Customs-Articles

www.irica.gov.ir/Portal/home/?7068/-Annual-Statistic-

www.irica.gov.ir/Portal/home/?7072/Montly-Statistics-

www.irica.gov.ir/Portal/home/?3859/Tariff-

Trade Promotion Organization of Iran

eng.tpo.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=5&pageid=1933

Iran Chamber of Commerce

en.iccima.ir/other-information/notes-articles.html

Iran International Exhibitions Co.

en.iranfair.com

Organization for Investment, Economic and Technical Assistance of Iran

www.investiniran.ir/en/home

Ports and Maritime Organization: www.pmo.ir/en/servicecharges

